

El Teatre

“La dama enamorada”, 3 actes de Joan Puig i Ferrer

Aquest drama humaníssim de Joan Puig i Ferrer és, si no la més reixida, la més popular de les obres teatrals d'aquest escriptor. Es una obra de joventut, estrenada a primeries de segle. Llavors tenia cinc actes, i la vena passional que anima les figures, restava una mica esmorteïda per una mena d'inflament retòric. Això, que podria semblar un desmèrit, en l'obra d'en Puig més aviat era una qualitat literària, puix que el diàleg, ric d'una imatgeria brillant, es mantenia sempre en un to nobilíssim.

Ara de poc el mateix autor ha refós aquest drama en tres actes i així s'ha estrenat en el teatre Apol, de Barcelona. Fou tal l'èxit de públic i de crítica que l'empresa decidí emprendre una *tournee* per Catalunya a base d'aquesta obra, i així fou que es donà a conèixer en la nostra ciutat, en el Teatre Bartrina, i també ací l'èxit fou rotund.

Si tractàvem d'esbrinar per quines causes “La dama enamorada” és una obra que resisteix el pas del temps i els canvis d'orientació i de tendència, toparíem amb aquesta causa essencial: que els personatges que la viuen tenen una contextura humana indiscutible. Són personatges vius, autèntics, que accionen i reaccionen a l'impuls dels sentiments i les passions que mouen els éssers reals. Quan una obra de teatre ostenta aquest mèrit primordial, podem dir que té alguna cosa d'etern, d'immutable. La trama, en aquest cas, és un element secundari. El teatre de Shakespeare se'ns presenta amb la seva força enorme per la grandesa humana dels seus personatges, no pas per les trames on es mouen. El teatre de Sardou, en el qual les trames són l'element dominant, falla perquè les figures careixen en absolut d'esquelet psicològic. En el teatre, els personatges han de mostrar-nos llur reacció enfront de l'episodi, però mai l'episodi s'ha de servir dels personatges per una simple exposició dels fets, com si abans dels fets els personatges no tinguessin cap connexió amb la vida.

De seguida hom veu que els personatges que s'agrupen per a viure “La dama enamorada” són anteriors a l'episodi que els ajunta. Cadascú hi acut amb les seves passions, amb les seves debilitats, amb el seu heroïsme, amb els seus vicis, amb la plenitud de la seva humanitat. Tractem d'analitzar-los. Lluïsa de Moran, en conèixer l'Abel, deixa fluir a l'exterior les passions que s'havien contingut sota el fre d'una vida honesta. Ha estat una mare amorosa i una esposa fidel. Però ara, vídua jove, quan el caliu sensual somort troba un estímul en l'home fort i bell, pressentit i anhelat, la passió esclata novament. Sosté una lluita tenaç entre la voluntat i els instints, que pugnen per ensenyorir-se'n. Ama i desitja l'Abel, i aquesta passió la dominaria tot seguit si una intelligença vigilant no s'obstinés en contradir-la. Una passió amorosa, en cossos ja madurs, és tot sovint una flamarada que es consum ràpidament. Conscient d'aquest risc, tracta de retenir l'Abel amb l'encís d'un amor maternal. Solament quan l'Abel, sota la menaça de fugir, exigeix el lliurament total, la possessió del cos, la força poderosa

dels instints triomfa definitivament, i amb la voluntat retuda es lliura als braços amorosos de l'home que ha sabut fer reviure el caliu somort de la seva sensualitat.

Víctor, el fill de Lluïsa, és una naturalesa malaltissa. Mentre el cos va adquirint treballament les proporcions de l'home normal, les facultats superiors retarden llur ritme de creixença i l'esperit resta en una mena d'infantilisme. Hi ha en el fons humà d'aquesta criatura una mena de sediment morbós, barreja monstruosa de crueltat, de superstició i de demència, que es resol en un sentiment de gelosia esborronadora, que l'absorbeix, l'obsessiona i enfosqueix les dèbils clarianes d'una intel·ligència retardada. El suïcidi és la fi fatalment lògica d'aquest personatge.

Abel és l'home fort que duu als ulls la llum dels horitzons vastíssims, i té els músculs endurits per les troteries de mils camins diversos. La seva sang està amarada d'una força lírica i d'un anhel de llibertat. Aquesta força l'impulsa a l'amor i aquest anhel el deslliura dels braços amorosos. Amb l'amor congria la tragèdia, amb la llibertat sembla que tracti d'esborrar-ne el rastre. Temperament passional com els anteriors, potser més primitivament passional que els altres, fatalment s'inclina a les solucions de violència. L'amor i l'odi d'aquests personatges es barreja en una lluita que acaba en la mort, en l'abandó, en la desesperança. És llur trajectòria fatal.

A l'entorn d'aquestes figures protagonistes viuen uns personatges episòdics que són veritables encerts: *Llarg de camins*, un vagabond autèntic, barreja pintoresca de cinisme i de finura sentimental; *Teó*, l'embriac, que mostra el seu vici com una herència de la societat, que porta com un sediment amarg en les arteries, que té la grandesa i la misèria de les figures gorkianes; les dues serventes, una de vella, que mostra una mena de serenitat inefable, guanyada a còpia de sofriments, i una de jove, que se li veu cremar per dins una flama sensual incontenible.

"La dama enamorada", refosa en tres actes, ha guanyat en intensitat. L'acció hi és més ràpida i més concentrada, les escenes es resolen amb un ritme més accelerat, les situacions dramàtiques són més crues i més colpidores. Tots aquests guanys s'han aconseguit a costa d'aquell inflament líric que tenia en els cinc actes. Val a dir que el guany és superior a la pèrdua. Ara el diàleg queda més concís, més retallat. Els mots, sempre rotunds, sembla que fereixin; les frases tenen, però, una sucositat saborosa. Puig i Ferrerter posa sempre en el diàleg una gran noblesa. Mai no cerca la paraula rebuscada, apta solament per a fer bonic. Quan s'apropa al risc d'adoptar un to declamatori, se'n salva com per una mena de reacció ràpida i instintiva, com si els sentiments volguessin expressar-se cruament, sense additaments retòrics. Per això el diàleg de Puig i Ferrerter és una de les coses més fortes i més vives de la nostra literatura dramàtica.

La interpretació fou correctíssima. Cal remarcar la senyora Nicolau, que fa una excellent creació del personatge de Lluïsa. Per la seva plàstica superba i per les seves facultats notabilíssimes creiem que és una de les actrius més ben dotades per a representar aquesta figura. Molt discrets els senyors Rovira i Gener en els papers d'*Abel* i *Victor*, respectivament. Excellent el senyor Pujol interpretant *Teó*. Tots els altres compliren dignament.

A. MARTI BAIGES